

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

Nataša Debeljak (specialistka za živinorejo)

| natasa.debeljak@kr.kgzs.si | 030/ 706 - 253

Tomaž Cör (specialist za trženje in naravovarstvo)

KMETIJSKO GOZDARSKI ZAVOD
KRANJ

INFORMATIVNE

SMERNICE ZA EKOLOŠKO REJO KOKOŠI NESNIC

Januar 2026

Različica 1.01

1. REJA EKOLOŠKIH ŽIVALI

Izvor živali za ekološko kmetovanje (brez preusmeritve): mlade živali morajo biti ekoloških staršev, odrasle živali morajo biti ekološkega izvora (jarkice morajo biti ekoloških staršev). Prednost imajo avtohtone in odporne pasme.

2. NAKUP NEEKOLOŠKIH ŽIVALI ZA EKOLOŠKO REJO

Nakup neekoloških živali za vključitev v ekološko rejo zahteva izpolnitev obrazca: »obrazec za nakup neekološke perutnine« (spletna stran MKGP) in pojasnitev razloga. Pri nesnicah lahko zaprosite le za nakup neekoloških živali, ki so mlajše od 3. dni v dveh primerih: ko pasmi grozi prenehanje reje, je ogrožen obstoj avtohtonih pasem in je namen živali zgolj razmnoževanje in ne njeni produkti, ter v primeru, da se jata sestavlja prvič, obnavlja ali ponovno sestavlja in kvalitativnih in količinskih potreb ni mogoče izpolniti. Nakup živali je mogoč šele ob pozitivnem mnenju ministrstva, obdobje preusmeritev takšnih živali pa se prične z dnem prihoda na ekološko kmetijo in morajo biti ves čas trajanja preusmeritve ločene od že ekoloških živali. Po pretečenem obdobju preusmeritve, ki znaša 6 tednov, se lahko produkte omenjenih živali trži in prodaja kot ekološke.

3. EKOLOŠKE IN NEEKOLOŠKE ŽIVALI NA KMETIJI

Gospodarstvo lahko vključuje več pridelovalnih enot: ekološke enote, enote za proizvode iz preusmeritve in neekološke enote. V vseh primerih je pomembno, da so živali jasno ločene, tako da ni mogoče zamenjati njihovega izvora ali načina reje. Jasno označeni in ločeni med seboj morajo biti tudi proizvodi iz ekoloških enot, enot za proizvode iz preusmeritve in neekoloških. Za vse enote je potrebno voditi ustrezne evidence, ki zagotavljajo učinkovito sledljivost in preprečujejo zamenjavo živali ali proizvodov med različnimi sistemi reje.

4. OBDOBJE PREUSMERITVE

V času obdobja preusmeritve se uporabljajo vsa pravila ekološke pridelave, zato morajo biti ob prijavi kontrolni organizaciji izpolnjeni vsi pogoji, ki so navedeni v nadaljevanju. Obdobje preusmeritve se začne z dnem priglasiitve dejavnosti kontrolni organizaciji. Preusmeritveno obdobje za kokoši nesnice pa znaša **6 tednov** (po 6 tednih se jajca lahko prične prodajati kot ekološke).

Za kmetije, kjer so tako površine kot živali v celoti v preusmeritvenem obdobju, se lahko krma, pridelana na lastnih površinah, uporablja za krmljenje živali, pri čemer velja:

- ✓ Prvo leto preusmeritve: iz travnikov ali posevkov beljakovinskih rastlin lahko največ 20 % suhe snovi (SS) celotnega obroka izvira iz teh površin, preostanek SS obroka mora biti ekološka krma, pridobljena z že ekoloških površin ali kupljena od drugih ekoloških kmetij.
- ✓ Drugo leto preusmeritve: krma, pridelana na lastnih površinah, lahko predstavlja 100% SS obroka živali. Če je krma kupljena od drugih kmetij in prihaja iz zemljišč v drugem letu preusmeritve, lahko predstavlja največ 25 % SS obroka.

Za kmetije, ki že imajo ekološki status in vključujejo nove površine v preusmeritveni postopek, se lahko krma, pridelana na teh novih površinah, uporablja za krmljenje živali, pri čemer velja:

- ✓ Prvo leto preusmeritve: iz trajnih pašnikov ali posevkov beljakovinskih rastlin na novih površinah lahko največ 20% SS celotnega obroka izvira iz teh površin, preostanek SS obroka mora biti že ekološka krma, pridobljena iz že ekoloških površin ali kupljena od drugih ekoloških kmetij.
- ✓ Drugo leto preusmeritve: krma z novih površin lahko predstavlja 100% SS obroka, medtem ko kupljena krma iz zemljišč v drugem letu preusmeritve lahko predstavlja največ 25% SS obroka.

Skupni delež krme iz prvega in drugega leta preusmeritve: če se v obrok živali hkrati vključuje krma s površin v prvem letu preusmeritve (omejena 20% SS celotnega obroka) in krma iz zemljišč v drugem letu preusmeritve, njun skupni delež ne sme presegati 25% SS celotnega obroka, ne glede na to, ali gre za kmetijo, ki je v celoti v preusmeritvi, ali za kmetijo, ki že ima ekološki status in vključuje nove površine v preusmeritev.

5. NAMESTITEV ŽIVALI

Reja v kletkah je prepovedana. Na območjih, kjer podnebne razmere omogočajo bivanje živali na prostem, uhlevitev ni obvezna, vendar morajo imeti živali zagotovljen dostop do senčnih površin in zaščite pred neugodnim vremenom ali plenilci. Z izjemo perutnine, ki se ne zadržuje v izpustih in se ves dan giblje na prostem, je treba pri reji nesnic pred vsakim novim turnusom:

- ✓ objekte temeljito očistiti in razkužiti,
- ✓ pustiti izpuste prazne toliko časa, da se rastlinje ponovno razraste.

V primeru mladih kokoši, mlajših od 18 tednov, kadar zakonodaja Unije določa omejitve zaradi varovanja zdravja ljudi in živali, se štejejo verande, opremljene z žično mrežo, kot površine na prostem, čeprav dostop drugim pticam ni dovoljen.

NEPREMIČNI OBJEKTI: Izolacija, ogrevanje in prezračevanje morajo omogočati ustrezno kroženje zraka ter primerno raven prahu, temperature, vlažnosti in koncentracije plinov. Toplotni in higienski pogoji morajo ustrezati vrsti, starosti, stopnji razvoja, prilagoditvi in udomačitvi živali. V objektu mora biti zagotovljen ustrezen vir svetlobe, ki omogoča nadzor nad živalmi ob vsaki uri dneva, pri čemer živali ne smejo biti ves čas v temi. Če naravna svetloba ni zadostna, je treba namestiti primerno umetno osvetlitev. Dnevni cikel umetne osvetlitve pri ekološki reji nesnic lahko zagotavlja največ 16 ur svetlobe in mora imeti vsaj 8 ur neprekinjene teme.

Del hleva (opreme)	Zakonski normativ	Izračun za lastno kmetijo: število predvidenih nesnic (ŠN) v turnusu: _____
Uporabna notranja površina ¹	1 m ² za vsakih 6 nesnic	ŠN ÷ 6 = _____ m ²
Zunanja površina	1 m ² za vsake 4 nesnice	ŠN ÷ 4 = _____ m ²
Nastlana tla	250 cm ² na posamezno nesnico	ŠN × 250 cm ² = _____ cm ²
Ravni krmilniki	10 cm na posamezno nesnico	ŠN × 10 cm = _____ cm
Okrogli krmilniki	4 cm na posamezno nesnico	ŠN × 4 cm = _____ cm
Ravni napajalniki	2,5 cm na posamezno nesnico	ŠN × 2,5 cm = _____ cm
Okrogli napajalniki	1 cm na posamezno nesnico	= ŠN cm
Skodelice	1 skodelica za vsakih 10 nesnic	ŠN ÷ 10 = _____ skodelic
Individualna gnezda	1 gnezdo za vsakih 7 nesnic	ŠN ÷ 7 = _____ gnezd
Skupinska gnezda	120 cm ² na posamezno nesnico	ŠN × 120 cm ² = _____ cm ²
Gredi	18 cm na posamezno nesnico	ŠN × 18 cm = _____ cm

Preglednica zahtev za rejo nesnic

Objekti za rejo perutnine morajo biti zasnovani tako, da so dostopi do površin na prostem za ptice enostavni in brez ovir ter z rampo, če so vratca dvignjena od tal. Enojna vratca morajo biti visoka vsaj 35cm ter široka vsaj 40cm. Skupna dolžina odprtin na zunanji razmejitvi objekta mora znašati vsaj 4m na 100m² uporabne površine najmanjših zaprtih delov objekta, pri čemer se mora zagotoviti, da na

¹uporabna površina je površina, široka najmanj 30cm, z nagibom tal, ki ne presega 14%, in s svetlo višino najmanj 45cm, pri čemer se površina za gnezdenje ne šteje med uporabne površine.

vsako skupino 1.000 kokoši nesnic skupna odprtina znaša vsaj 2m. Tla v objektu morajo biti oblikovana tako, da ustrezno podpirajo naprej obrnjene kremplje. Najmanj $\frac{1}{3}$ tal mora biti polna, kar pomeni, da ni izdelana iz rešetk ali mreže in je prekrita z nastiljem, ki mora biti čist, suh in za zdravje kokoši nesnic neškodljiv krhek material (kot je na primer slama, žagovina, pesek, šota,...). V objektih morajo biti nameščene gredi in/ali dvignjene ravni za sedenje ki so takšnih oblik, da so brez ostrih robov. Nameščene morajo biti nad tlemi vendar ne nad nastiljem (razdalja med posameznimi gredmi mora biti vsaj 30cm, med gredjo in steno pa najmanj 20cm) in na voljo pticam od zgodnje starosti.

V posamezni enoti objekta za rejo perutnine je dovoljenih največ 3.000 kokoši nesnic. Če so objekti za rejo perutnine razdeljeni na posamezne enote za namestitev več jat, morajo biti površine na prostem, ki pripadajo posamezni enoti, jasno ločene, tako da se omeji stik med jatami in prepreči mešanje ptic iz različnih skupin.

VOLJERE: Večnivojski sistemi se lahko uporabljajo samo za kokoši nesnice, jarkice za prihodnjo prirejo jajc, jarkice za prihodnje starše kokoši in peteline lahkega tipa. Takšni sistemi imajo lahko največ 3 nivoje uporabne površine, vključno z nivojem na tleh, pri čemer so višji nivoji zasnovani tako, da preprečujejo padanje iztrebkov na ptice spodnjih nivojev in so opremljeni z učinkovitim sistemom za odstranjevanje gnoja. Na vseh nivojih mora biti omogočen enostaven pregled nad pticami, hkrati pa sistemi zagotavljajo, da se ptice lahko prosto in enostavno gibajo po različnih nivojih ali vmesnih površinah. Večnivojski sistemi so zasnovani tako, da vsem pticam omogočajo enostaven in enak dostop do površin na prostem.

VERANDE (stalno ograjen - zamrežen in pokrit zunanji prostor, neposredno povezan s hlevom): perutnini omogočajo dostop do svežega zraka in naravne svetlobe, hkrati pa jih varujejo pred vremenskimi vplivi in plenilci ter predstavljajo vmesno območje med hlevom in odprtim izpustom. Zunanja razmejitev tako med notranjim objektom in verando kot med verando in površino na prostem mora imeti vhodne in izhodne odprtine, ki omogočajo enostaven dostop do verande oziroma do površine na prostem. Odprtine iz notranjega objekta na verando morajo skupno meriti vsaj 2m na 100m² uporabne površine najmanjših zaprtih delov objekta, medtem ko morajo odprtine z verande na površino na prostem skupaj meriti vsaj 4m na 100m² uporabne površine najmanjših zaprtih delov objekta. Uporabna površina verande se ne upošteva pri izračunu gostote živali in najmanjše površine zaprtih ter zunanjih površin.

PREMIČNI OBJEKTI: Premični objekti za rejo perutnine se lahko uporabljajo, če se med proizvodnim ciklom redno premikajo, da pticam zagotavljajo dostop do razpoložljive vegetacije. Ustrezati mora vsem predpisom, ki veljajo za fiksni objekt.

POVRŠINE NA PROSTEM: Perutnini mora biti zagotovljen neprekinjen dnevni dostop do površin na prostem že od čim bolj rane starosti, kadar je to izvedljivo glede na fiziološke in fizične razmere živali. Omogočen mora biti v celotnem obdobju, ko to dopušča vegetacijska doba, in najmanj eno tretjino življenja nesnic, razen v primeru začasnih zakonskih omejitev (na primer zaradi ukrepov za preprečevanje bolezni), pri čemer je treba zagotoviti ustrezne nadomestne ukrepe (poglavje 6). Paša mora biti omogočena vsem živalim v celotnem obdobju, ko to dopušča vegetacijska doba, pri čemer se nesnice pasejo izključno na ekološko obdelanih zemljiščih.

Površine na prostem so lahko delno pokrite, morajo pa biti pretežno poraščene z raznovrstno vegetacijo, ki se redno vzdržuje. Oprema pašnika mora zagotavljati ves čas enostaven dostop do vode ter zadostno število zaščitnih objektov, zatočišč, grmovja ali dreves, enakomerno razporejenih po celotnem območju, da ptice uravnoteženo uporabljajo celotno razpoložljivo površino. Katera koli točka površine na prostem ne sme biti oddaljena več kot 150m od najbližje vhodne ali izhodne odprtine objekta za rejo perutnine. Razdalja se lahko izjemoma podaljša do 350m, če je po celotni površini enakomerno razporejeno zadostno število zatočišč pred neugodnimi vremenskimi razmerami in plenilci, in sicer najmanj štiri zatočišča na hektar.

Čiščenje in razkuževanje: Pri čiščenju in razkuževanju zgradb in obratov se smejo uporabljati izključno odobrena sredstva za čiščenje in razkuževanje.

Dobrobit živali: Z dovoljenjem MKGP (»obrazec za odobritev drugih izjem«) je izjemoma dovoljeno v prvih treh dneh življenja krajšanje kljunov pod pogojem, da poseg prispeva k izboljšanju zdravja, dobrobiti ali higiene živali ter da ga izvede usposobljeno osebje. Prepovedane prakse so:

- * skubljenje žive perutnine,
- * natovarjanje in raztovarjanje živali z uporabo električne ali druge boleče stimulacije za priganjanje,
- * uporaba alopatskih pomirjeval pred in/ali med prevozom.

6. KRMLJENJE NESNIC

kalcijev karbonat	magnezijev oksid	monokalcijev fosfat
apnenčaste morske lupine	magnezijev sulfat, brezvodni	kalcij magnezijev fosfat
apnenčaste morske alge (maerl)	magnezijev klorid	magnezijev fosfat
litotam	magnezijev karbonat	kalcijev natrijev fosfat
natrijev klorid	dikalcijev fosfat	natrijev karbonat
natrijev sulfat	natrijev bikarbonat	kalijev klorid

Skrbnik živali mora zagotoviti ustrezno kakovost in količino krme ter primeren način krmljenja in napajanja, ki ohranja zdravje živali in zadovoljuje njihove fiziološke ter etološke potrebe, pri čemer morajo imeti živali stalen dostop do krme in vode (omejitve so dopustne le iz utemeljenih veterinarskih razlogov). Oprema za krmljenje in napajanje mora biti ustrezno oblikovana, grajena in nameščena tako, da se preprečuje onesnaženje krme in vode ter zmanjšuje možnost poškodb zaradi prerivanja med živalmi. Nedovoljene prakse v ekološki reji so: prisilno pitanje, uporaba pospeševalcev rasti ali sintetičnih aminokislin.

Vsaj 30 % krme za nesnice mora izvirati iz samega kmetijskega gospodarstva. Če to ni mogoče ali takšna krma ni na voljo, je dovoljen nakup krme iz drugih ekoloških kmetij v isti regiji, vključno s krmo, pridobljeno iz površin v drugem letu preusmeritve, in sicer v ustreznem deležu (glej poglavje 4). Tudi v ekološki reji kokoši nesnic je možno dokupovati krmila v trgovinah, vendar morajo biti ta pridelana po ekoloških načelih in imeti veljaven certifikat za ekološko rejo

V času omejitve proste paše (zime, drugih neugodnih vremenskih razmer ali ukrepov za zaježitev bolezni) je treba dnevni obrok dopolnjevati z voluminozno krmo v sveži ali posušeni obliki oziroma s silažo. Nesnicam mora biti v času omejitev ves čas zagotovljen stalen dostop do zadostne količine voluminozne krme in primernega materiala, ki omogoča zadovoljevanje njihovih etoloških potreb.

Odobrena nekatera posamična neekološka krmila rudninskega izvora, za uporabo v ekološki prehrani nesnic:

7. PRIDELAVA IN PREDELAVA LASTNE KRME

Predelava krme mora temeljiti izključno na naravnih in sledljivih postopkih brez uporabe sintetičnih kemikalij, umetnih dodatkov, topil, ojačevalcev okusa ali barvil ter z minimalnimi tehnološkimi posegi. Dovoljena je uporaba postopkov, kot so: mletje, sušenje, stiskanje, filtriranje, pasterizacija, fermentacija, zorenje, rezanje, mešanje in gnetenje. Termična obdelava je dovoljena, če ne poslabša kakovosti krme in ne povzroči izgube hranil, medtem ko so kemične metode, ki spreminjajo sestavo živila, prepovedane, pri čemer so kot izjema dovoljene le: ocetna kislina, etanol, citronska kislina, natrijev karbonat in vodikov peroksid.

8. GNOJ IN GNOJIŠČE

Vsa kmetijska gospodarstva (KMG) v Sloveniji morajo zagotoviti ustrezna, dovolj velika in nepropustna skladišča za živalska gnojila. Hkrati morajo upoštevati, da letni vnos dušika iz živalskih gnojil na ravni kmetijskega gospodarstva ne sme presegati 170kg N/ha kmetijskih zemljišč v uporabi. Tako je živalska gnojila potrebno skladiščiti v zbiralnikih tekočih živalskih gnojil, na gnojiščih ali v drugih vodotesnih objektih, ki so ustrezno umeščeni, grajeni in upravljani tako, da ne pride do nenadzorovanega iztekanja ali onesnaženja vode in tal. Skladišča ter pretočni kanali in cevovodi, ki povezujejo hleve in skladišča, morajo biti vodotesni, stabilni, nepremični ter odporni proti mehanskim, toplotnim in kemičnim vplivom, redno vzdrževani, v primeru poškodb pa pretakanje tekočih organskih gnojil ni dovoljeno, ampak jih je potrebno varno uporabiti ali skladiščiti drugje.

Zmogljivost skladišč za živalska gnojila mora biti prilagojena številu in vrsti živali ter zagotavljati najmanj 6-mesečno skladiščenje. Če na kmetiji ni na voljo zadostnih skladiščnih zmogljivosti, se lahko manjkajoče kapacitete najame, kar mora biti dokazljivo z najemno pogodbo.

Pri reji perutnine velja, da se lahko perutninski neuležan gnoj z nastiljem skladišči tudi na kmetijskem zemljišču v uporabi, a do največ 6 mesecev, pri čemer je treba lokacijo kupa vsako leto zamenjati. Takšno skladiščenje je dovoljeno in se lahko upošteva kot del zahtevane najmanjše skladiščne zmogljivosti, **če so hkrati izpolnjeni vsi naslednji pogoji:**

- ✓ gre za gnoj iz talne reje, ki vsebuje več kot 400g suhe snovi/kg,
- ✓ je gnoj naložen v kup s skupno prostornino največ 30m³, ki je najpozneje v 4 dneh od začetka dovažanja oblikovan in v celoti prekrit z nepoškodovano vodoodporno folijo, ki sega najmanj 1m čez vznožje kupa v vse smeri in je obtežena ali drugače pritrjena k tlom ter nameščena tako, da se na njej ne nabira deževnica,
- ✓ kup leži neposredno ob hlevu ali pa je od naselja oddaljen več kot 300m,
- ✓ je od stoječih ali tekočih voda oddaljen vsaj 25m od ter več kot 100m od objekta za zajem pitne vode, vključenega v javni sistem oskrbe s pitno vodo, kadar za območje ni določenega vodovarstvenega režima,
- ✓ kup ni postavljen na strmem, poplavnem ali slabo odcednem zemljišču.

Vrsta ptice	Hlevski gnoj iz reje na nastilju	Predvideno število ptic na vaši kmetiji	Potrebne kapacitete za skladiščenje gnoja na gnojišču
Kokoši nesnice	0,016 m ³ / ptico	×	= m ³
Jarkice	0,009 m ³ / ptico	×	= m ³

Najmanjše zakonsko določene potrebne zmogljivosti za živalska gnojila, za najmanj 6-mesečno skladiščenje

9. ZDRAVLJENJE ŽIVALI

Z izjemo cepljenj, zdravljenj proti zajedavcem in obveznih programov zatiranja bolezni, se veterinarski pripravki ne smejo uporabljati v preventivne namene ali za namene pospeševanja rasti ali prireje. Hkrati se živali ali njihovi proizvodi ne smejo tržiti kot ekološki, če žival ali skupina živali v obdobju 12.

mesecev prejme več kot tri sklope zdravljenja z veterinarskimi zdravili, vključno z antibiotiki, oziroma več kot eno zdravljenje, kadar je njihov produktivni življenjski cikel krajši od enega leta. V takih primerih se živali vključijo v obdobje preusmeritve.

Pri zdravljenju živali se prednostno uporabljajo fitoterapevtska, homeopatska in druga alternativna zdravila, dovoljena so tudi vsa veterinarska zdravila in cepiva. Obdobje karence - čas ko se proizvodi živali **ne smejo tržiti**, mora znašati najmanj 48 ur oziroma najmanj dvakratnik karence, navedene na veterinarskem zdravilu. Če se žival iz veterinarskih razlogov zdravi posamično, mora biti nameščena v prostoru s trdnimi tlemi, prekritimi s slamo ali drugo ustrezno steljo, ki ji omogoča neovirano obračanje in udobno ležanje po celotni dolžini telesa.

10. NEPOSREDNA PLAČILA ZA EKOLOŠKO REJO

- ✓ Za izvajanje intervencije Ekološko kmetovanje (imenovana tudi IRP 19) mora biti upravičenec nosilec kmetijskega gospodarstva z najmanj 1ha kmetijskih površin (v primeru trajnega travinja mora biti obtežba vsaj 0,3 GVŽ/ha), ki je vpisano v Register kmetijskih gospodarstev (RKG).
- ✓ Obveznost trajanja intervencije je 5 let, pri čemer se mora upravičenec vsako leto najpozneje do 31. decembra preteklega leta prijaviti ali obnoviti prijavo pri pooblašeni kontrolni organizaciji. Upravičenec pridobiti certifikat za ekološko pridelavo oziroma predelavo kmetijskih pridelkov ali živil za tekoče leto.
- ✓ V času trajanja obveznosti mora upravičenec opraviti **program usposabljanja** v obsegu **najmanj 25 ur**, pri čemer mora v prvih 3. letih opraviti vsaj 15-urni program, ki obsega vsebine o ekološkem kmetovanju ali ekološkem čebelarjenju. Če je upravičenec hkrati prijavljen na obe intervenciji, ni dvojnega usposabljanja.
- ✓ Intervencija Ekološko kmetovanje se lahko kombinira z intervencijami KOPOP, DŽ in SOPO. Pred izvedbo je potrebno preveriti možnosti kombinacij pri vaših terenskih svetovalcih.

11. KONTROLNE ORGANIZACIJE

V Sloveniji delujejo štiri nadzorne organizacije, pri katerih je mogoča prijava v kontrolo in certificiranje:

- ◇ Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu (KON-CERT),
- ◇ Inštitut za kontrolo in certifikacijo Univerze Maribor (IKC-UM),
- ◇ Bureau Veritas, d. o. o.
- ◇ TÜV SÜD Sava d. o. o.

Pred pridobitvijo ekološkega certifikata je najprej potrebna prijava v kontrolo, čemur običajno sledi obdobje preusmeritve. Ko kmetija (izvajalec) pridobi certifikat, ga mora vsako leto obnoviti.